

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. VIII св. 5—6

БЕОГРАД 1957

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: Старословенски језик	125—127
2. М. Стевановић: Око значења зориста	128—144
3. Б. Милановић: О неправилним облицима глагола <i>извинити (се)</i> и његовом значењу	145—150
4. Б. Марков: О наставцима <i>-ана, -лија, -лук</i> и <i>-ција</i>	151—170
5. М. Пешикан: „Одредни придев у српскохрватском језику“	171—174
6. А. Пецо: Социјатив без предлога <i>с</i>	175—183
7. Б. М. Николић: Акцент присвојних придева типа <i>момков, очев,</i> <i>сестрин</i>	184—188
8. Б. Шљивић-Шимић: <i>Нерейвански</i> или <i>нерейлански</i>	189—195
9. Језичке нове	196—199

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научно дело

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА САН

БЕОГРАД

1957

Слог: „Научног дела“, Београд, Вука Караџића 5.
Штампа и повез Графичког предузећа „Академија“, Београд, Космајска 28.

НАШ ЈЕЗИК

Књига VIII

Нова серија

Св. 5—6

СТАРΟΣЛОВЕНСКИ ЈЕЗИК

Он није никад уживао велику популарност у средњој школи док није најзад и сасвим избачен из ње. Могло се претпоставити да ће он бар у универзитетима добити достојно место. Међутим, ако сам добро обавештен, у једном од наших филозофских факултета занемарен је сасвим. Уосталом и студије о старословенском језику готово су пресахле иако код других словенских народа (напр. Чеха, Пољака и др.) такве студије цветају. Питање је да ли је то правилан однос наше школе и науке према њему и да ли не треба што предузети да се он из основа поправи.

Познато је од коликог је значаја старословенски језик за нашу културу и књижевност. Цео живот наших народа њиме је проткан. Мислим да не треба нарочито да напомињем да је сав оригинални рад старе српске књижевности писан старословенским језиком наше (т.зв. српске или српскохрватске) редакције. И дела св. Саве, и Првовенчаног, и житија Теодосија, Доментијана, Данила, Цамблакова дела, цео рад Константина Филозофа, деспота Стевана, ресавске школе, која обухвата у једно време готово цело Балканско Полуострво, све то и много штошта друго (родослови, хронографи, натписи и записи), доцнија позна житија као цара Уроша, дела Гаврила Стефановића-Венцловића, цео осамнаести век и борба Вукова која је после тога дошла — све се то без добра познавања старословенског језика ни замислити не може. А сем свега тога и цела писменост Средњег века, крмчије, синтагмати, многобројни преводи богословских трактата и енциклопедских и забавно-поучних књига Средњег века, па Законик цара Душана, затим многобројне рукописне и старе штампане књиге (инкунабуле и уопште србуље) — све је то рађено на старословенском језику наше редакције. У Законнику цара Душана имамо и

прилагођавање тога језика за нашу употребу, али тај процес није продужен и уопште није изведен онако као код Руса. Не смемо заборавити да је тај језик био и језиком хрватске народне цркве који је живео у њој све до XIX в. Иако од мањег значаја него што је код Срба, ипак се он код Хрвата обрађује са више пажње и љубави (исп. Slovo часопис који му је специјално посвећен, Старословенску академију некада на Крку, Словенски институт и сл.).

Сем тога и велики споменици наше културе, наши манастири, сем фресака значајних за наш живот Средњег века и за висину његова културног развитка, — на сваком кораку траже и добро познавање старословенског језика.

Хоћемо ли ми то све занемарити остављајући да нам странци и описују старе споменике, и састављају палеографске албуме и тумаче нашу прошлост. И према раду Вука, Даничића, Стојана Новаковића и Љубомира Стојановића — да поменем само најкрупније и најзаслужније — не би се тако рекло. Зато сматрам да је ово отступање од њихове традиције велика заблуда која се ничим правдати не може, ни потребом упрошћавања универзитетских студија, нити икаквом другом тобожњом потребом. Дужност наша према култури нашој, према народу и према будућности налаже нам да познавање старословенског језика ставимо тамо где му је у славистичкој обуци право место.

Старословенски језик треба да заузме средишно место у славистичким студијама. Свугде у свету пишу се уџбеници, књиге текстова, предузимају проучавања његових споменика и његових особина, само се код нас то занемарује. Старословенски језик има и други значај за нас. То је један од јужнословенских језика записаних раније него и један други словенски језик, већ у другој половини IX века. Зато се у њему чувају и многе особине прасловенског језика, који је отац свих словенских језика па и нашег, српскохрватског. Оно што је у нашим споменицима, а свакако и у нашем језику, већ на различне начине измењено, то се чува у пуној системи у старословенском језику. Зато је он у многим правцима допуна историји нашег језика и објашњење многог чега. Он заслужује да буде проучаван са најразличнијих страна као што се и чини на страни све више и више. Ми смо први позвани да таквим студијама посветимо свесрдну пажњу. Али то

се не може учинити умањавањем његова значаја у нашим највишим школама, већ стварањем повољних услова за његово савлађивање у најразличнијим облицима његовим. А то ће се учинити стварањем засебних катедара за тај језик које ће обухватити и све дисциплине које омогућавају његово правилно разумевање (упоредну граматику словенских језика, палеографију, развитак старословенског језика код Хрвата, Бугара и Руса, узајамне везе писмености словенских народа са употребом старословенског језика итд.). Ако желимо успеха нашој култури и науци, о овоме морамо зрело и свестрано размислити.

А. Б.